

Ergens midden in de afgelegen Kalahariwoestijn in zuidelijk Afrika, genesteld in het droge, okergele veld, ligt een klein, met onkruid overgroeid meertje onder in een krater. Het ziet er heel gewoon uit, behalve dat het zo stil is; de toevallige voorbijganger zou er niet veel aandacht aan schenken en er niet verder bij stilstaan. Tenzij hij erin ging zwemmen. Of een teen in het water stak. Dan merkte hij dat er iets mis was. Iets vreemds.

Ten eerste zou hij voelen dat het water koud was. Ijskoud, zelfs. Een kou die niet op deze planeet thuis leek te horen. Een kou die ontstaat in eeuwenlange stilte, afkomstig uit de oudste diepten van het universum. En ten tweede zou hem opvallen dat er bijna geen leven in te bespeuren was, op een paar kleurloze visjes na. En als hij ten slotte zo dwaas zou zijn om erin te willen zwemmen, zou hij het fatale geheim van het meertje ontdekken: het heeft geen zijkanten en geen bodem, er is slechts een rechte, koude lijn naar het midden van de aarde. Misschien zou hem dan invallen wat steeds weer gefluisterd werd in de oude stamtalen van het volk van de Kalahari: *dit is het pad naar de hel*.

Dit is Bushman's Hole. Dit is het Boesmangat.

1

---

13 MEI

Op een dinsdag in mei, net na lunchtijd en bijna drie meter onder water in de ‘drijvende haven’ van Bristol, sloot politieduiker en hoofdagent ‘Flea’ Marley haar in een handschoen gestoken vingers om een menselijke hand. Ze schrok er een beetje van dat ze hem zo gemakkelijk gevonden had en schopte even met haar benen, zodat het drab en de motorolie van de bodem omhoogkwamen en haar lichaamsgewicht naar achteren werd verplaatst, waardoor haar drijfvermogen groter werd en ze omhoog begon te gaan. Ze moest zich naar beneden buigen, haar linkerhand onder een van de tanks van de ponton steken en een beetje lucht uit haar pak laten ontsnappen om haar stabiliteit te hervinden en weer naar de bodem te duiken, waar ze de tijd kon nemen om het voorwerp te betasten.

Het was hier pikkedonker, alsof ze met haar gezicht in de modder lag, en het had geen enkele zin om te kijken naar wat ze in haar hand had. Zoals bij elke duik in rivieren of havens moest alles op de tast gebeuren, dus moest ze geduld betrachten en de vorm van het voorwerp via haar vingers en haar arm laten doorgeven naar haar verstand, zodat ze zich er een beeld van kon vor-

men. Ze betastte het voorzichtig, deed haar ogen dicht, telde de vingers om zich ervan te verzekeren dat het inderdaad een mensenhand was en ging toen na welke vinger welke was: eerst voelde ze de ringvinger, die van haar af boog, en daaruit kon ze afleiden hoe de hand lag, met de palm naar boven. Er schoot van alles door haar heen toen ze zich probeerde voor te stellen hoe het lichaam erbij zou liggen – waarschijnlijk op de zij. Ze trok voorzichtig aan de hand. Maar er zat geen gewicht achter, en de hand kwam gemakkelijk los uit het drab. Op de plek waar een pols had moeten zitten, voelde ze slechts een ruw bot en kraakbeen.

‘Hoofdagent?’ zei agent Rich Dundas in haar oortelefoon. Zijn stem leek zo dichtbij in de claustrofobische duisternis dat ze ervan schrok. Hij stond op de kade en hield bij wat ze deed, samen met de oppervlakteassistent die haar reddingslijn vierde en het communicatiepaneel in de gaten hield. ‘Hoe gaat het daar? Je zit recht boven de opgegeven plek. Zie je iets?’

De getuige had gemeld dat hij een hand had gezien, alleen een hand en geen lichaam, en dat zat het hele team dwars. Niemand had ooit meegemaakt dat een lijk op zijn rug dreef; de ontbinding zorgde ervoor dat het met het gezicht naar beneden kwam te liggen, zodat de armen en benen in het water afhingen. Een hand was wel het laatste wat je ervan zou zien. Maar nu ontstond er een heel ander beeld; de hand was op het zwakste punt, de pols, afgesneden. Er was alleen een hand, geen lichaam; dus was het niet zo dat er tegen alle natuurwetten in een lijk op zijn rug had rondgedreven. Toch klopte er nog steeds iets niet aan de getuigenverklaring. Ze draaide de hand om en prentte in haar geheugen hoe hij erbij lag, tot in alle kleine details die ze nodig had voor haar eigen getuigenverklaring. Hij had niet begraven gelegen. Ze kon zelfs niet zeggen dat hij in de modder had gelegen. Hij lag er gewoon bovenop.

‘Hoofdagent? Hoor je me?’

‘Ja,’ zei ze. ‘Ik hoor je.’

Ze pakte de hand op, nam hem voorzichtig in haar eigen handen en liet zich langzaam zakken tot vlak boven de modder op de bodem van de haven.

‘Hoofdagent?’

‘Ja, Dundas. Ja. Ik ben er nog.’

‘Tets gevonden?’

Ze slikte. Ze draaide de hand om, zodat de vingers over die van haar lagen. Ze moest eigenlijk tegen Dundas zeggen dat ze iets gevonden had. Maar dat deed ze niet. ‘Nee,’ zei ze in plaats daarvan. ‘Nog niets. Nog niet.’

‘Wat gebeurt er?’

‘Niets. Ik zoek hier even verder. Ik laat het je weten als ik iets heb.’

‘Oké.’

Ze stak een arm in de troep op de bodem en dwong zichzelf helder na te denken. Eerst trok ze de lijn zachtjes naar beneden, terwijl ze tastte naar de driemeterknoop. Aan het oppervlak zou het lijken alsof de lijn op een natuurlijke manier werd meegetrokken terwijl ze over de bodem bewoog. Toen ze de driemeterknoop had gevonden, klemde ze de lijn tussen haar knieën om hem vast te houden en ging ze in de modder liggen op de manier waarop ze het team had geleerd uit te rusten in geval van een overdosis CO₂, met haar gezicht naar beneden zodat het duikmasker niet omhoogkwam en haar knieën licht in de drek. De hand hield ze dicht bij haar voorhoofd, alsof ze bad. In haar helm bleef het stil, op wat statisch geruis via het oordopje na. Nu ze haar doel bereikt had, kon ze rustig aan doen. Ze maakte de microfoon los en nam even de tijd om haar ogen te sluiten en haar balans te controleren. Ze concentreerde zich op een rood vlekje in haar oog, keek ernaar en wachtte tot het zou gaan dansen. Maar dat deed het niet. Het bleef op zijn plek. Ze bleef heel stil zitten wachten, zoals altijd, tot er iets zou gebeuren.

‘Mam?’ fluisterde ze, en ze haatte de hoopvolle, sissende klank van haar stem in de helm. ‘Mam?’

Ze wachtte. Niets. Zoals altijd. Ze concentreerde zich uit alle macht en drukte licht op de botten van de hand, zodat het vreemde stuk vlees iets vertrouwds kreeg.

‘Mam?’

Er kwam iets in haar ogen dat prikte. Ze deed ze open, maar

er was niets, alleen de gebruikelijke mufte duisternis van het masker, het vage bruin van de modder die voor haar ogen zweefde en het allesoverheersende geluid van haar ademhaling. Ze vocht tegen de tranen en wilde hardop zeggen: mam, help me alsjeblieft. Ik heb je vannacht gezien. Echt gezien. En ik weet dat je me iets wilt zeggen. Ik kan het alleen niet goed horen. Vertel me alsjeblieft wat je wilde zeggen.

‘Mam?’ fluisterde ze, en toen met een gevoel van schaamte: ‘Mammie?’

Haar eigen stem kwam terug en weergalmdde in haar hoofd, alleen zei hij dit keer niet *mammie*, maar klonk het meer als *idiot dat je bent*. Ze hief zwaar ademend haar hoofd en probeerde uit alle macht de tranen te verdringen. Wat had ze anders verwacht? Waarom moest ze altijd onder water huilen, de onhandigste plek die er bestond omdat ze er hilde in een masker dat ze niet kon afdoen, zoals een sportduiker kon. Misschien lag het voor de hand dat ze zich op een dergelijke plek dicht bij haar moeder voelde, maar er kwam meer bij kijken. Het water was altijd al de plek geweest waar ze zich kon concentreren, waar een soort vredeghed omhoogkwam, alsof ze daar diep in zichzelf kanalen kon openen die boven water gesloten bleven.

Ze wachtte nog een paar minuten tot de tranen effectief waren verbannen en ze wist dat ze niet verblind zou zijn of er als een dwaas zou uitzien als ze boven water kwam. Toen slaakte ze een diepe zucht en hield de losse hand omhoog. Ze moest hem dicht bij haar masker brengen, tegen de perspex bril aan, omdat ze er alleen dan iets van kon zien. En toen ze de hand van dichtbij zag, besepte ze wat haar nog meer dwarszat.

Ze maakte het microfoontje weer vast. ‘Dundas? Ben je daar?’

‘Wat is er?’

Ze draaide de hand op nog geen centimeter van haar bril om en bekeek het grijs wordende vlees en de rafelige wonden. De hand was gezien door een oude man. Heel even maar. Hij was aan het wandelen geweest met zijn kleindochter, een peuter die haar nieuwe roze laarzen in de storm had willen uitproberen. Ze hadden onder een paraplu staan kijken naar de regendruppels in

het water toen hij hem had gezien. En hier had ze hem gevonden, precies op de plek waar hij gezegd had, vlak onder de ponton. Hij had hem in dit water nooit hierbeneden kunnen zien liggen. Vanaf de ponton kon je nog geen tien centimeter in het water kijken.

‘Flea?’

‘Ja, ik was aan het denken... Heeft iemand daarboven ooit meegemaakt dat je hier iets kon zien in het water?’

Een pauze terwijl Dundas de vraag doorspeelde aan het team op de kade. Toen zei hij: ‘Negatief, hoofdagent. Hoezo?’

Ze legde de hand weer op de grond. Ze zou terugkomen met een zak om ledematen in te doen – ze kon er niet mee naar het oppervlak zwemmen en allerlei forensische sporen kwijtraken – maar voorlopig hield ze zich vast aan de lijn en probeerde ze na te denken. Ze probeerde een idee te krijgen van hoe de getuige de hand had kunnen zien, om dat idee vervolgens uit te werken, maar ze kreeg er geen vinger achter. Het zou wel iets te maken hebben met wat ze de vorige avond had uitgespookt. Of anders werd ze gewoon oud. Negenentwintig, volgende maand. Hé, mam, wat dacht je daarvan. Ik ben bijna negenentwintig. Nooit gedacht dat ik zo ver zou komen, of wel soms?

‘Hoofdagent?’

Ze trok de lijn langzaam mee, tegen de weerstand van de oppervlakteassistent in, zodat het leek alsof ze terugkroop langs de onderkant van de kade. Ze betastte het snoertje van de communicatieapparatuur om zich ervan te verzekeren dat het goed vastzat.

‘Ja, sorry,’ zei ze. ‘Ik was even weg. Ik heb hem gevonden, Rich. Ik kom naar boven.’

Ze stond aan de ijskoude haven met haar duikmasker in de hand en haar adem als witte wolkjes in de lucht te rillen terwijl Dundas haar afspoot. Ze was weer naar beneden gegaan met iets om de hand in te verpakken, de duik was voorbij en dit was het gedeelte waar ze een enorme hekel aan had. De schok weer uit het water te zijn, de schok van de geluiden en het licht en de men-

sen – en de lucht als een klap in haar gezicht. Ze klappertandde ervan. En de haven zag er troosteloos uit, zelfs nu in de lente. Het regende niet meer en het zwakke middagzonnetje viel op ramen, op de spitse kranen in het Great Western Dock tegenover hen en in olieachtige regenbogen op het water. Ze hadden een stuk van het terras van geïmpregneerd grenenhout achter The Moat, het restaurant aan het water, afgezet en haar mensen in de fluorescerende gele oppervlaktejasjes bewogen zich om de tafeltjes om hun spullen uit te zoeken: luchtcilinders, communicatiesysteem, vlot, brancard. Alles stond tussen de plassen regenwater op het terras.

‘Hij was het met je eens.’ Dundas draaide het water uit en knikte naar de grote ruit van het restaurant, waar de vuile en doffe weerspiegeling was te zien van de leider plaats delict, die neer stond te kijken op de geopende gele zak aan zijn voeten waarin de hand lag. ‘Hij denkt dat je gelijk hebt.’

‘Dat weet ik.’ Flea zuchtte, legde haar masker neer en trok de twee paren handschoenen uit die alle politieduikers ter bescherming droegen. ‘Maar dat zou je niet zeggen als je hem zo ziet, hè?’

Het was niet het eerste en het zou ook niet het laatste lichaamsdeel zijn dat ze in Bristol uit de modder zou halen, en behalve wat hij zei over het trieste en eenzame aspect van een overlijden was een losse hand in het algemeen geen opmerkelijk iets. Er zou wel een verklaring voor zijn, meestal iets deprimerends en afgezaagds, waarschijnlijk zelfmoord. Vaak werd het werk van de politie door de media vanaf de andere kant van de haven door zoomlenzen gadeslagen, maar vandaag was er niemand op de Redcliffewerf. Dit was zelfs voor hen te alledaags. Alleen zij, Dundas en de LPD – de leider plaats delict – wisten dat de hand helemaal niet alledaags was en dat de pers zich in allerlei bochten zou wringen om informatie te krijgen als ze eenmaal had gehoord wat ze gemist had.

De hand was niet vergaan. Hij was zelfs helemaal gaaf, op de separatiewond na. Zo verdomde gaaf dat alle alarmbellen tegelijk waren afgegaan. Ze had de LPD erop gewezen en gevraagd

hoe de hand van de bijbehorende arm was geraakt terwijl daar zo te zien geen enkele reden voor was, niet zonder een heel bepaalde verwonding, en als zij ernaar zou moeten raden, zagen die verwondingen er niet uit alsof ze door vissentanden waren toegebracht, maar leken er eerder zaagafdrukken in het bot te staan. En hij had gezegd dat hij daar geen commentaar op kon geven voordat de sectie was verricht, maar was zij geen slimme meid? Veel te slim om de helft van de tijd onder water door te brengen.

‘Heeft iemand met de havenmeester gesproken?’ vroeg Flea nu, terwijl de oppervlakteassistent haar hielp met het duikpak en de cilinders. ‘Gevraagd hoe de stroming hier vandaag is geweest?’

‘Ja,’ zei Dundas, die zich bukte om de slang op te rollen. Ze keek neer op de bovenkant van zijn hoofd en de felrode muts die hij altijd droeg – anders kon je een stadion verwarmen met de warmte die van zijn kale hoofd kwam, zei hij. Ze wist dat hij lang en stevig gebouwd was onder het lichtgevende regenpak. Vroeger had hij haar werk gedaan, maar nu hij in de vijftig en als duiker met pensioen was, hadden ze hem aangesteld als burgertechnicus en hij ging nog steeds mee als er gedoken moest worden. Soms was het moeilijk om de enige vrouw te zijn en besluiten te nemen voor negen mannen, van wie de helft ouder was dan zij, maar aan Dundas twijfelde ze nooit. Hij stond altijd achter haar. De geniale technicus was als een vader voor de andere mensen en de uitrusting, maar af en toe kon hij enorm vuilbekken. Maar nu had hij zijn volle aandacht bij zijn werk en op die momenten was hij zo goed dat ze hem wel kon zoenen.

‘Er is wel stroming geweest, maar pas nadat de hand was gezien,’ zei hij.

‘De sluizen?’

‘Ja. Die hebben vanmiddag om veertien uur twintig minuten opengestaan. De havenmeester heeft de baggeraar uit het aanvoer kanaal laten komen om het een en ander te lossen.’

‘En de melding kwam om hoe laat?’

‘Dertien vijftig. Net toen ze de sluizen opendeden. Anders had de havenmeester wel gewacht. Dat weet ik wel zeker als

ik eraan denk hoeveel ze hier van ons houden. Hoe ze altijd alle moeite voor ons willen doen.’

Flea haakte haar vingers onder de neopreen kap en rolde die tot in haar nek, waarbij ze voorzichtig over haar gezicht en hoofd ging zodat er niets vast kwam te zitten, want als ze haar kappen inspecteerde leken ze altijd vol haren te zitten die met wortel en al waren uitgetrokken, met kleine pareltjes huid eraan. Soms vroeg ze zich af waarom ze niet net zo kaal was als Dundas. Ze liet de kap vallen, veegde haar neus af en keek zijdelings over het water naar Perrot’s Bridge. Het zonlicht overgoot de twee horens met goud en daarachter bevond zich St. Augustine’s Reach, waar de Frome weer bovengronds kwam en uitstroomde in de haven.

‘Ik weet het niet,’ mompelde ze. ‘Het lijkt mij de omgekeerde wereld.’

‘Hoezo dat?’

Ze haalde haar schouders op, keek naar het stuk grijs vlees op het terras tussen de twee mannenvoeten en probeerde te bedenken hoe de getuige de hand had kunnen zien. Maar er kwam niets bij haar op. Haar gedachten bleven heen en weer schieten en probeerden haar mee te nemen. Ze liet zich op een van de stoelen zakken en bracht haar hand naar haar voorhoofd. Ze wist dat al het bloed uit haar gezicht geweken was.

‘Alles goed, Flea, meid? Jezus, zo zie je er niet echt uit.’

Ze lachte en ging met haar vingers over haar gezicht. ‘Ja, nou, zo voel ik me ook niet echt.’

Dundas ging op zijn hurken voor haar zitten. ‘Wat is er aan de hand?’

Ze schudde haar hoofd, keek neer op haar benen in het zwarte droogpak en naar de plassen water rond haar duiklarzen. Ze had er meer duikuren op zitten dan enig ander lid van het team en ze werd geacht de leiding te hebben, dus het was verkeerd, helemaal verkeerd, wat ze gisteravond had gedaan.

‘O, niets,’ zei ze, en ze probeerde het luchtig te houden. ‘Niet echt. Wat er altijd is. Ik kan gewoon niet slapen.’

‘Heb je er nog steeds zo’n last van?’

Ze glimlachte naar hem en voelde het licht in de regendruppels in haar ogen vallen. Als groepsleider was ze ook trainer en dat betekende dat ze soms zelf het water in moest en onder aan de gezagsketen moest gaan staan om de anderen de kans te geven duikmeester te zijn. Eigenlijk stond dat haar niet aan. In haar hart was ze alleen gelukkig op dagen als vandaag, waarop ze Dundas in kon zetten als duikmeester. Hij had een zoon, Jonah, een volwassen zoon die geld van hem en zijn ex-vrouw stal om drugs te kopen, maar zijn vader toch alle schuldgevoelens gaf die Flea altijd van haar broer Thom kreeg. Zij en Dundas hadden veel gemeen.

‘Ja,’ zei ze uiteindelijk. ‘Ik heb er nog steeds last van. Zelfs na al die tijd.’

‘Twee jaar,’ zei hij, en hij legde een hand onder haar arm en hielp haar overeind. ‘Dat is niet zo lang. Maar ik kan wel één ding noemen dat zou helpen.’

‘Wat dan?’

‘Iets eten, voor de verandering. Stom idee, dat weet ik, maar misschien kun je dan beter slapen.’

Ze glimlachte zwakjes, legde een hand op zijn schouder en liet zich helpen. ‘Je hebt gelijk. Ik kan beter even iets eten. Is er nog iets in de bus?’